

Strack Flórián

**AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS SZUBJEKTÍV ÉLETMINŐSÉGRE ÉS
GAZDASÁGRA GYAKOROLT HATÁSAI A MINŐSÍTETT
GYÓGYHELLYEL RENDELKEZŐ
HAZAI TELEPÜLÉSEK ESETÉBEN**

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

Tézisfüzet

Témavezető: dr. Lőrincz Katalin

Pannon Egyetem

Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Veszprém

2021.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	1
1.1. A kutatás jelentősége és célkitűzései	2
1.2. A disszertáció felépítése.....	4
2. A kutatás elméleti háttere	5
3. Kutatási kérdések, hipotézisek és előfeltevések	8
4. Anyag és módszer.....	10
4.1. Klaszteranalízis	10
4.2. Lakossági kérdőív	10
4.3. Önkormányzati kérdőív.....	11
4.4. Strukturált interjúk	11
4.5. Kapcsolatvizsgálatok.....	12
5. A hipotézisek vizsgálata	12
6. A tézisek bemutatása	18
7. Összegzés	20
Irodalomjegyzék	23
Kutatási és publikációs tevékenység.....	27

1. Bevezetés

Az egészségturizmus a 21. század egyik kiemelkedő turizmustípusa, melynek kereslete, valamint gazdasági és társadalmi jelentősége az elöregedő fejlett társadalmak szükségleteinek, illetve az átalakuló, egészséget felértékelő életstílus következtében várhatóan a jövőben is növekedni fog (Rieger, 2013; Koskinen, 2019; Lee et al. 2020; Gholami et al., 2020). Az egészségturizmus Magyarország turisztikai kínálatának domináns eleme (MTÜ).

Az egészségturizmus szempontjából Magyarország előnyös adottságokkal rendelkezik, különösen azért, mert az ország területének nagy része gazdag termál- és ásványvizekben. Ezek a területek nagy hagyományokkal rendelkeznek a turisták gyógyítása terén. Hazánk kedvező egészségturisztikai helyzetét nem csupán a kiváló természeti adottságok, hanem a kínált szolgáltatások kedvező ár-érték aránya is erősíti. Az egészségturizmus Magyarország turizmusának egyik legdinamikusabban fejlődő területe (VITUKI, 2005; Szűcs, 2012; Bender et al., 2013; MTÜ, 2017; Bakucz, 2020).

A kutatás térbeli lehatárolását az a 37 hazai település adja, amelyek Magyarország turisztikai kínálatának meghatározó elemeiként gyógyhely minősítéssel rendelkeznek a Budapest Főváros Kormányhivatala által 2020. január 15-én közzétett nyilvántartás alapján (Budapest Főváros Kormányhivatala).

Az egészségturizmus szolgáltatásai sok esetben zászlóshajó szerepet töltenek be a gyógyhellyel rendelkező települések turisztikai kínálatában. Maga a gyógyhely minősítés önmagában nem predesztinálja egy település turisztikai eredményességét (pl.: vendégek és vendégéjszakák száma, adóbevételek, település ismertsége, imázsa, stb.), hiszen ahhoz települési szintű, komplex gondolkodásmódra és alaposan átgondolt stratégiára van szükség. A turizmussal kapcsolatos kutatások során született eredmények, valamint a gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező szakértők egyetértenek abban, hogy a települési szintű desztinációk turizmusban elért sikeréhez jelentős mértékben hozzájárul a helyi lakosok életminősége és elégedettsége is. A turizmus helyi gazdaságra és a turisták, illetve a fogadóközösségek életminőségére gyakorolt kölcsönhatása gyakran vizsgált terület (pl.: Moscardo, 2009; Michalkó, 2010; Kim et al., 2013; Comerio – Strozzi, 2018; Suess et al., 2018; Eslami et al., 2019; Campón-Cerro et al., 2020; Ignjatijević – Tankosić, 2020; Kiss et al., 2020).

1.1. A kutatás jelentősége és célkitűzései

A disszertáció a gyógyhely minősítéssel rendelkező hazai települések gazdasági és társadalmi jellemzőivel foglalkozik, különös tekintettel azokra a folyamatokra, amelyek az egészségturizmus gazdasági és szubjektív életminőséggel kapcsolatos hatásaihoz köthetők.

A gyógyhelyek jelentőségének tudományos szempontú vizsgálata különösen aktuális, hiszen néhány évvel ezelőtt kiemelt turisztikai fejlesztési térségek jöttek létre (429/2016. (XII.15.) Korm. rendelet). Az egészségturizmus alacsony szezonálisnak, különleges természeti adottságokra épülő termékeinek, speciális vendégkörének, hosszú átlagos tartózkodási idejének, valamint kiemelkedő bevételeinek köszönhetően meghatározó sarokpontját képezheti az új turisztikai térségek kialakításának. A turizmus ezen formája továbbá nem elhanyagolható hatást gyakorolhat a települések (és térségek) pozitív irányú gazdasági folyamataira (pl.: adóbevételek, munkahelyek száma, stb.). Az egészségturizmus mindezekon kívül a termékek erős kapcsolódása következtében képes lehet pozitív hatást gyakorolni az egészségügy helyzetére is (pl.: fejlesztések, javuló szolgáltatási színvonal, alternatív gyógy módok, stb.).

A disszertációban gazdasági környezetre vonatkozó és turisztikai mutatóik alapján csoportosításra kerülnek a minősített gyógyhellyel rendelkező hazai települések (klaszteranalízis), feltérképeződnek a leglényegesebb csoportképző változók, valamint a kialakult klaszterek esetében összehasonlító elemzés készül a különféle gazdasági és társadalmi különbségek mentén.

A disszertáció eredményei jól illeszkednek a Turizmus 2.0-ban a gyógyhelyek kapcsán megfogalmazott stratégiai irányvonalhoz, miszerint jövőbeni cél a „gyógyhelyek és fürdőtelepülések tudatos egyedi tematikus profiltisztítása”, amely a gyógyhelyek kínálatának specializálását és profiltisztítását jelenti. A dokumentum további célként fogalmazza meg a gyógyhelyek „küldőpiaci nézőpontú” kategorizálását, amely valójában a gyógyhely települések vonzáserő szerinti diverzifikálását jelenti. Jelen dolgozat eredményei erősíthetik a Magyar Turisztikai Ügynökség fent említett törekvéseit, illetve segítségül szolgálhatnak a kategóriák továbbfejlesztése, valamint újabb települések besorolása esetén.

A települések jellemzőit komplex módon, több oldalról közelítve tártam fel. A munka kezdetén a Központi Statisztikai Hivatal és az Országos Területrendezési Információs

Rendszer (TeIR) adatbázisából lekért adatok segítségével klaszteranalízis, azon belül hierarchikus-, illetve K-közép klaszteranalízis készült. Az elemzés célja annak meghatározása volt, hogy melyek azok a minősített gyógyhellyel rendelkező települések, amelyek hasonló tulajdonságokkal rendelkeznek és így homogén csoportokba sorolhatók.

A kutatómunka a klaszteranalízis eredményére építve folytatódott, a további vizsgálatok során a településeket klaszterenként csoportosítva kezeltem. Ennek megfelelően klaszterenkénti bontásban kérdőíves megkérdezésre került sor a gyógyhellyel rendelkező települések helyi lakosai, illetve önkormányzatai körében. A helyi lakosoknak szóló kérdőív célja a helyi lakosság életminőségének, valamint egészségturizmussal szemben tanúsított attitűdjeinek, véleményének és tapasztalatainak felmérése volt. Az önkormányzatok körében végzett kutatás a települések helyzetének felmérésére és az egészségturizmussal kapcsolatos hatások vizsgálatára irányult. A vizsgált települések önkormányzatai számára kiküldött kérdőívet az összes minősített gyógyhellyel rendelkező hazai település önkormányzata kitöltötte, így ebben az esetben teljes körű adatfelvételtől beszélhetünk.

A kérdőíves felméréseket követően szakértői interjúk készültek a vizsgált településekhez kapcsolódó turisztikai desztináció menedzsment szervezetek (TDM) vezetőivel (összesen 13 fő), a Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) menedzsmentjének egyik tagjával, illetve a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő Egészségbiztosítási Szakellenőrzési Osztályának osztályvezetőjével. Az interjúk a minősített gyógyhelyek általános jellemzőire, az egészségturizmus gyógyhely településeket érintő gazdasági és társadalmi hatásaira, a potenciális fejlesztési lehetőségekre, a gyógyhelyek sikertényezőire, illetve a SARS-COV-2 koronavírus okozta világjárvány következményeire fókuszáltak.

A kutatás fő kérdései az alábbiak:

1. Milyen hatással van az egészségturizmus a minősített gyógyhellyel rendelkező településeken élők szubjektív életminőségére (boldogság, egészség, anyagi helyzet megítélése)?
2. Milyen hatással bír az egészségturizmus a minősített gyógyhellyel rendelkező települések ismertségére és helyi gazdaságára (munkahelyek minősége, fejlettség) nézve?
3. Hogyan befolyásolják a helyi önkormányzatok, a turisztikai desztináció menedzsment szervezetek (TDM) és a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő

(NEAK) által nyújtott támogatások a minősített gyógyhellyel rendelkező települések egészségturizmusát?

4. Milyen sikertényezők azonosíthatók a turisztikai stakeholderek (MTÜ, TDM szervezetek, NEAK) szemszögéből nézve a gyógyhely településekhez kapcsolódóan?

1.2. A disszertáció felépítése

A dolgozat első részében a vizsgált témakör szakirodalmi háttérét tekintetem át. A turizmus általánosan vett rendszerétől elindulva célzottan és szisztematikusan haladtam az egészségturizmus rendszere felé. Az egészségturizmus kapcsán foglalkoztam magával az egészségturizmus fogalmával, növekvő keresletével, valamint a legfőbb fogyasztói motivációkkal. Ezt követően részletesen bemutattam az egészségturizmus két fő altípusát, a wellness- és a gyógyturizmust, majd kitértem az egészségturizmus keresleti és kínálati jellemzőire, illetve az egészségturizmushoz kapcsolódó trendekre és kihívásokra. Az egészségturizmus elméletével foglalkozó fejezeteket követően a pozitív, valamint negatív hatásokat egyaránt bemutatva az életminőséggel és a gazdasággal kapcsolatos összefüggésekkel folytattam.

A szakirodalomelemzés következő nagy egységét a hazai egészségturisztikai kínálat bemutatása adja. Ebben a részben kiemelten foglalkoztam a gyógyhely minősítéssel rendelkező települések szerepével, a gyógyhelyek jellemzőivel és a hozzájuk kapcsolódó legfontosabb szabályozásokkal. Kitértem azokra a meghatározó szolgáltatótípusokra (gyógy szállodák, gyógyfürdők), amelyek a hazai minősített gyógyhelyek egészségturisztikai kínálatának gerincét adják.

A disszertáció kutatási része egyaránt épít szekunder és primer forrásból származó adatokra. Első lépésben a 2018-as, települési szintű, egy főre jutó értékekre átszámolt szekunder adatokon alapuló (KSH és TeIR) klaszteranalízis során kapott eredmények, a vizsgált településekből kialakult klaszterek kerülnek bemutatásra. A klaszteranalízis eredményeinek bemutatása után a primer adatgyűjtés során alkalmazott online kérdőívek és szakértői strukturált interjúk eredményei következnek. A vizsgált települések helyi lakosainak szóló, összesen 11.287 fő által kitöltött kérdőív 2019 novembere és 2020 márciusa között volt elérhető a potenciális válaszadók számára. A kérdőívet kitöltő helyi lakosok teljes sokasághoz (954.206 fő) viszonyított aránya 1,18%. A vizsgált települések önkormányzatai számára szóló kérdőív esetében a válaszadási arány 100%-os volt. A

primer adatgyűjtés során beérkezett eredmények alapján természetesen kapcsolatvizsgálatokat (Cramer-mutató, Spearman- és Kendall-féle rangkorreláció) is végeztem. A kutatás során összesen 15 darab strukturált szakértői interjú készült az MTÜ menedzsmentjének egyik tagjával, a vizsgált településekhez köthető TDM szervezetek vezetőivel, illetve a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő egyik osztályvezetőjével. Az eredmények bemutatását követően értékeltem az eredményeket és megvizsgáltam a hipotéziseket, valamint megfogalmaztam a téziseket. A dolgozat összegzése tartalmazza a kutatás legfőbb eredményeit és korlátait, illetve felvázolja a potenciális jövőbeni kutatási irányokat is.

2. A kutatás elméleti háttere

A turizmus a világ egyik legnagyobb és legdinamikusabban növekvő gazdasági ágazata. A társadalmi-gazdasági fejlődés egyik legfontosabb forrása, hiszen nagymértékben hozzájárul a munkahelyek és vállalkozások létrejöttéhez, az exportbevételek növekedéséhez és az infrastruktúra fejlesztéséhez (UNWTO, 2018; Zekavati – Naami, 2019).

A turizmus technológiai fejlettségre gyakorolt hatása megkérdőjelezhetetlen. Az iparág munkahelyteremtő képessége, beruházásösztönző tulajdonsága és árfolyambevétel generáló hatása jól ismert (Molnár et al., 2009; Divisekara, 2013; Joukes et al., 2013; Drăghici et al., 2016).

Az egészségügyi okokból történő utazás nem új jelenség, a történelem során számos példát és utalást találunk ilyen jellegű motivációval rendelkező utazókra (Puczko – Bachvarov, 2006; Lunt et al., 2011; Costa et al., 2014; Jancsik et al., 2019; Bagga et al., 2020). A 20. században felerősödő európai integráció, a közös valuta bevezetése, az utazási korlátok eltörlése, valamint az olcsóbbá váló utazás miatt megnövekedett mobilitás átalakította a földrész egészségügyi földrajzát. A politikai és logisztikai változásoknak köszönhetően az egészségturizmus mindennapos jelenséggé vált (Issenberg, 2016). Az elmúlt évek során az egészség fogalma széleskörű lett, hiszen az eredeti, csupán a testi egészségre értelmezett jelentésén túl napjainkban már magában foglalja a mentális és a pszichológiai egészséget is (Smith – Puczko, 2017).

Az egészségturizmushoz tartozó szolgáltatások palettája színes, de ezek pontos köréről és egészségturizmuson belül történő besorolásáról nem született egyetértés. Ennek egyik oka, hogy az egészségturizmus szolgáltatásai nem tekinthetők klasszikus turisztikai

termékeknek, hiszen az egészségüghöz is igen közel állnak. A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 szerint minden egészséggel kapcsolatos utazás az egészségturizmus körébe tartozik (Boros et al., 2012, p. 8.; MTÜ, 2017; Faisal – Dhusia, 2020).

Az egészségturizmusnak alapvetően két fő altípusát különböztethetjük meg. Ezek egyike a gyógyturizmus, amely betegségorientált, legfontosabb célként pedig az egészségügyi ellátás és a rehabilitációs szolgáltatások speciális intézmények és turisztikai szolgáltatók révén történő biztosítását és fejlesztését tűzte ki. A másik a wellnessturizmus, amelyben fő motivációként az optimális egészségi állapot megtartása, a prevenció, a testi- lelki egyensúly megteremtése és fenntartása jelenik meg. A wellnessturizmus alapjait főként gyógy-, és wellness szállodák, valamint gyógy-, és élményfürdők biztosítják (Smith – Kelly, 2006; Kardos, 2011. p. 58.; Dryglas – Rózycki, 2017; Quintela et al., 2020).

Hazánk egészségturizmusát tekintve kiemelkedően fontos szerepe van a minősített gyógyhelyeknek, hiszen ezek a hazai egészségturizmus „fő színterei” (MTÜ, 2021 p. 43.). Ezekre a településekhez kötődő helyszínekre úgy tekinthetünk, mint a magyar egészségturizmus legfontosabb központjaira, amelyek bizonyítottan alkalmasak a gyógyításra (MTÜ, 2017). Másképpen mondva a gyógyhelyek olyan különleges területek, amelyek a gyógyításhoz és a gyógyuláshoz, illetve a kellemes időtöltéshez szükséges természetes és épített elemekkel egyaránt rendelkeznek.

Az egészségturizmus egyik legjelentősebb pozitív gazdasági hatása a közvetlen deviza jövedelem növekedése, valamint a kormányzati bevételekhez történő nagymértékű hozzájárulás. Mindezek mellett az egészségturizmus közvetlen (direkt), vagy közvetett (indirekt) foglalkoztatást és üzleti lehetőséget biztosít a helyi lakosok számára:

- A *direkt foglalkoztatás* azokat a munkahelyeket és munkaköröket foglalja magába, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a turizmushoz, mint például a szállodai munkák, taxi szolgáltatás, éttermi munkakörök, stb.
- Az *indirekt foglalkoztatás* alatt azokat a munkaköröket értjük, amelyek nem közvetlenül, de szükségesek a turizmus, illetve az egészségturizmus sikeres működtetéséhez (Jagyasi, 2014; Baker McArthur, 2015).

Az egészségturizmus a turisták mellett a fogadóterületek helyi lakosainak életminőségére is hatást gyakorol, többek között hozzájárulhat a helyben élők szellemi- és anyagi értékeinek, valamint egészségének javulásához, azonban a potenciálisan megjelenő

túlturizmus (overtourism) révén a lakosság életminősége akár csökkenhet is (Kopp – Kovács, 2006; Fehérvölgyi et al., 2019). Az életminőség kérdése szorosan kapcsolódik az egészségturizmushoz. A turizmus (azon belül pedig az egészségturizmus) elsősorban a helyi lakosság életminőségére, illetve a turisták étellel való elégedettségére gyakorol hatást. Az életminőség szubjektív elemei az általános elégedettségre irányuló kérdésekkel, az objektívek pedig objektív jólét mutatókkal mérhetők leginkább (Kovács – Horkay – Michalkó, 2006). A turizmus esetében az objektív mutatók többek között összegyűjthetők a Központi Statisztikai Hivatal adatbázisból, a szubjektíveket azonban primer kutatás útján célszerű begyűjteni.

3. Kutatási kérdések, hipotézisek és előfeltevések

Kutatási kérdések	Hipotézisek/Előfeltevések	Vizsgálathoz felhasznált információk
<p>1. Milyen hatással van az egészségturizmus a minősített gyógyhellyel rendelkező településeken élők szubjektív életminőségére (boldogság, egészség, anyagi helyzet)?</p>	<p>H1. A minősített gyógyhellyel rendelkező települések gazdasági környezetre vonatkozó, valamint turisztikai mutatók alapján való klaszterekbe rendeződése, illetve a helyi lakosok szubjektív életminősége (boldogság, egészség, anyagi helyzet) között kapcsolat mutatható ki.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A gyógyhely települések lakosainak szóló kérdőív (C5, C6, C7 kérdések) • A klaszteranalízis eredménye (klaszterek)
<p>2. Milyen hatással bír az egészségturizmus a minősített gyógyhellyel rendelkező települések ismertségére és helyi gazdaságára (munkahelyek minősége, fejlettség) nézve?</p>	<p>H2./a. A helyi lakosok véleménye szerint az egészségturizmus klasztertagságtól függetlenül pozitív hatást gyakorol a gyógyhellyel rendelkező települések turisztikai ismertségére.</p> <p>H2./b. Azok a gyógyhely minősítéssel rendelkező települések, ahol az önkormányzat és a helyi lakosok meghatározónak tartják az egészségturizmus település életében betöltött szerepét, jobban teljesítenek az elemzésbe bevont turisztikai mutatók tekintetében.</p> <p>H2./c. Pozitív irányú kapcsolat mutatható ki a gyógyhely minősítés fontosságának megítélése és a település fejlettségének, valamint a munkahelyek minőségének értékelése között.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A gyógyhely települések lakosainak szóló kérdőív (B2 és B5 kérdések) • A klaszteranalízis eredménye • A gyógyhely települések lakosainak szóló kérdőív (B2 kérdés) • A gyógyhely települések önkormányzatainak szóló kérdőív (B3 kérdés) • A gyógyhely települések önkormányzatainak szóló kérdőív (B1 és B5 kérdések)

<p>3. Hogyan képesek befolyásolni a helyi önkormányzatok, a turisztikai desztináció menedzsment szervezetek (TDM) és a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) által nyújtott támogatások a minősített gyógyhellyel rendelkező települések egészségturizmusát?</p>	<p>E1. A minősített gyógyhellyel rendelkező települések esetében leginkább a helyi/települési szintű intézkedések képesek befolyásolni az egészségturizmus kapcsán elérhető eredményeket (ismertség, imázs, turisztikai infrastruktúra fejlesztése, konkrét, települési beruházások).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strukturált interjúk (TDM szervezetek, NEAK, MTÜ) • A gyógyhely települések önkormányzatainak szóló kérdőív (B4 kérdés)
<p>4. Milyen sikertényezők azonosíthatók a turisztikai stakeholderek (MTÜ, TDM szervezetek, NEAK) szemszögéből nézve a gyógyhely településekhez kapcsolódóan?</p>	<p>E2. Meghatározhatók a minősített gyógyhellyel rendelkező települések egészségturizmussal kapcsolatos sikertényezői.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Szakirodalom • Strukturált interjúk (TDM szervezetek, NEAK, MTÜ) • A gyógyhely települések lakosainak szóló kérdőív (B4 és B5 kérdések)

4. Anyag és módszer

A kutatás szekunder és primer adatgyűjtést egyaránt tartalmaz. A kutatás során kvantitatív (kérdőívek, klaszteranalízis, kapcsolatvizsgálatok) és kvalitatív (strukturált interjú) módszerek is alkalmazásra kerültek.

4.1. Klaszteranalízis

A kutatás kezdetén a gyógyhellyel rendelkező településekből különféle, a 2018-as évre vonatkozó mutatók alapján klaszteranalízist végeztem. Az elemzés során felhasznált mutatókat a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), illetve az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszerből (TeIR) gyűjtöttem össze. Nehézséget jelentett, hogy Mátraderecske település esetén adatvédelmi okokból a Központi Statisztikai Hivatal nem közöl szálláshelyekre vonatkozó adatokat. A klaszteranalízist megelőzően ezért imputáció- alapú eljárást alkalmaztam, a hiányzó adatokat a települések méret szerinti csoportosítása alapján a Mátraderecskével azonos csoportba tartozó települések adataiból számolt mediánnal pótoltam (Oravecz, 2008).

4.2. Lakossági kérdőív

Kérdőíves vizsgálatot végeztem a gyógyhely minősítéssel rendelkező települések lakossága körében. A hazai gyógyhely települések teljes állandó lakossága (teljes sokaság) a 2018-as adatok alapján 954.206 fő. Az adatgyűjtés átláthatóságának javítása érdekében a vizsgált településeket lakosságszám alapján négy csoportba rendeztem. A csoportokat a Lechner Tudásközpont által üzemeltetett Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) mindenki számára térítésmentesen elérhető internetes szolgáltatása, a TÉRPORT népességszám szerint történő településosztályozási szempontjai alapján határoztam meg.

A kérdőíveket online módon, a lakosságszám alapján kialakuló csoportok szerint, az egyes településekre fókuszálva töltöttem ki. Az online, önkitöltős kérdőívek a Limesurvey szoftver segítségével készültek, a lekérdezés 2019. november 1. és 2020. március 30. között történt. A települések helyi lakosait az egyes településekhez tartozó, adott településekre fókuszáló és a települések helyi lakosainak szóló Facebook csoportok segítségével értem el. A kérdőív több, mint 140 darab csoportban, több, mint 300 alkalommal került megosztásra. A kérdőívet összesen 21.362 alkalommal nyitották meg, a teljes, hiánytalan, elemzésre alkalmas kitöltések száma pedig 11.287 volt.

- A kitöltők teljes lakossághoz viszonyított aránya a kérdőíves felméréshez lakosságszám alapján képzett településcsoportok esetében 1,12 és 1,41% között szóródik. A kérdőívet kitöltők teljes sokasághoz viszonyított aránya 1,18%.
- Amennyiben a kérdőívet kitöltők számát a klaszteranalízis során kialakult településcsoportok lakosságszámaihoz viszonyítjuk, úgy a válaszadók aránya 1,1 és 1,6% között szóródik.

4.3. Önkormányzati kérdőív

A gyógyhely minősítéssel rendelkező települések önkormányzatai körében kérdőíves vizsgálatot végeztem. Az online kérdőív a Limesurvey szoftver segítségével készült, a lekérdezés 2019 ősze és 2020 tavasza közötti időszakban, valamint 2020 őszén történt. A kérdőívek egyenként, e-mailben, kísérőlevélhez mellékelve kerültek kiküldésre a települések önkormányzatainak. A válaszadási arány 100%-os volt, a kérdőívet a kutatás során vizsgált összes település önkormányzata kitöltötte (37db), így teljes körű adatfelvételtől beszélhetünk.

4.4. Strukturált interjúk

A kutatásomhoz kapcsolódóan összesen 15 darab strukturált interjút készítettem a klaszteranalízis során kialakult településcsoportok alapján kiválasztott turisztikai desztináció menedzsment szervezetek (TDM) vezetőivel (13 darab interjú), a Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) menedzsmentjének egyik tagjával, illetve a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) Ellátási és Koordinációs Főosztályához tartozó Egészségbiztosítási Szakellenőrzési Osztályának osztályvezetőjével.

A TDM szervezetekkel, illetve az MTÜ-vel készült interjúk legfőbb témakörei az alábbiak voltak:

- a minősített gyógyhelyek általános jellemzői, értékelése és általános gazdasági jelentősége,
- a TDM szervezethez tartozó minősített gyógyhely(ek) jellemzői, értékelése és konkrét, az adott térségre gyakorolt gazdasági jelentősége,
- a TDM szervezetek lehetőségei a minősített gyógyhelyek fejlesztésével és üzemeltetésével kapcsolatban,
- sikertényezők a gyógyhelyekhez kapcsolódóan,
- a minősített gyógyhelyekhez kapcsolódó marketingkommunikáció,

- a SARS-COV-2 koronavírus okozta világjárvány hatása a hazai minősített gyógyhelyekre nézve.

4.5. Kapcsolatvizsgálatok

A fogyasztói és önkormányzati kérdőívek segítségével beérkezett eredmények elemzéséhez a Cramer-féle asszociációs együtthatót, valamint a Spearman- és Kendall-féle rangkorrelációt alkalmaztam.

A Cramer- féle asszociációs együttható nominális skálák tekintetében, bármely keresztábra esetén 0 és 1 közötti értéket ad, így igen megbízható eredményt hoz. Előbbi a kapcsolat hiányát, utóbbi pedig a két változó közötti erős kapcsolatot jelenti (Sajtos – Mitev, 2007).

A korrelációanalízis segítségével a vizsgált változók közötti kapcsolat szorossága és iránya mutatható ki. Nem metrikus, kifejezetten ordinális változók közötti kapcsolat szorosságának mérése esetén a Spearman-féle ρ_s és a Kendall-féle τ alkalmazható. Ezek a mérőszámok nem a változók abszolút értékeit, hanem a rangszámait használják. A Spearman-féle ρ_s alkalmazása nagyszámú kategória esetén előnyösebb, míg a Kendall-féle τ -t akkor célszerű előnyben részesíteni, amikor az esetek nagy része viszonylag kevés számú kategóriába esik (Kerékgyártó et al., 2017; Veres et al., 2017; Malhotra, 2017).

5. A hipotézisek vizsgálata

1. Hipotézis: A minősített gyógyhellyel rendelkező települések gazdasági környezetre vonatkozó, valamint turisztikai mutatók alapján való klaszterekbe rendeződése, illetve a helyi lakosok szubjektív életminősége (boldogság, egészség, anyagi helyzet) között kapcsolat mutatható ki.

A hipotézisben feltételezett kapcsolat vizsgálata érdekében (klasztertagság és szubjektív életminőség mutatói) a Cramer-féle asszociációs együtthatót használtam, hiszen egy nominális és egy ordinális skálán mért változó értékei közötti kapcsolatot vizsgáltam. Az eredmények azt mutatják, hogy nincs szignifikáns kapcsolat sem a boldogság tekintetében (Sig.=0,265), sem az egészséget illetően (Sig.=0,066), sem pedig az anyagi körülmények esetében (Sig.=0,803). Ez azt jelenti, hogy nincs kapcsolat a gyógyhellyel rendelkező hazai települések klaszterekbe rendeződése (klasztertagsága), valamint a települések helyi lakosainak szubjektív életminősége (boldogság, egészség, anyagi helyzet) között. *A hipotézist nem tekintem igazoltnak.*

2/a. Hipotézis: A helyi lakosok véleménye szerint az egészségturizmus klasztertagságtól függetlenül pozitív hatást gyakorol a gyógyhellyel rendelkező települések turisztikai ismertségére.

A hipotézis vizsgálatához klaszterenként Spearman-féle rangkorrelációs számítást végeztem. A hipotézis kapcsán a gyógyhely települések helyi lakosai által kitöltött kérdőívek alapján figyelembe vettem, hogy négyelemű Likert skálán mérve (ahol 1=„egyáltalán nem igaz”, 4=„teljes mértékben igaz”) a helyi lakosok milyen mértékben gondolják meghatározónak az egészségturizmust a saját településükön, illetve mennyire gondolják igaznak azt, hogy az egészségturizmus hatására növekszik a településük ismertsége a turisták körében.

A „Csillagok” esetében látható, hogy szignifikáns kapcsolat van a vizsgált változók között. A Spearman-féle rangkorrelációs együttható értéke 0,442, amely közepesen erős pozitív irányú kapcsolatot mutat a változók között. A klaszteranalízisbe bevont turisztikai mutatók alapján gyengén teljesítő településeket tömörítő „Szunnyadó óriások” klasztert tekintve ugyancsak szignifikáns kapcsolat van a vizsgált változók között. A Spearman-féle rangkorrelációs együttható értéke 0,349, amely közepesen erős pozitív irányú kapcsolatot mutat a változók között. Az „Üstökösök” esetében elvégzett vizsgálat az előző klaszterekhez hasonló eredményt hozott. A változók közötti kapcsolat itt is szignifikáns. Ez esetben 0,365 a Spearman-féle rangkorrelációs együttható értéke amely ugyancsak közepesen erős pozitív irányú kapcsolatot jelent a vizsgált változók között. A klaszteranalízisbe bevont turisztikai mutatók alapján kiválóan teljesítő településeket tömörítő „Óriás törpék” esetében úgyszintén szignifikáns kapcsolat van a vizsgált változók között. A Spearman-féle rangkorrelációs együttható értéke 0,334, amely a változók közepesen erős pozitív irányú kapcsolatát jelenti.

A klaszterenként kiszámított rangkorrelációs együtthatók alapján látható, hogy minden klaszter esetében közepesen erős, pozitív irányú kapcsolat mutatható ki a között, hogy a helyi lakosok milyen mértékben gondolják meghatározónak az egészségturizmust a saját településükön, illetve mennyire gondolják igaznak azt, hogy az egészségturizmus hatására növekszik a településük ismertsége a turisták körében. A rangkorrelációs együttható értéke klasztertagságtól függetlenül azt is megmutatja, hogy egy gyógyhely település lakói minél meghatározóbbnak vélik az egészségturizmus település életében betöltött szerepét, annál inkább úgy gondolják, hogy a település ismertsége növekszik a turisták körében. Mindezek alapján *a hipotézist igazoltnak tekintem.*

2/b. Hipotézis: Azok a gyógyhely minősítéssel rendelkező települések, ahol az önkormányzat és a helyi lakosok meghatározónak tartják az egészségturizmus település életében betöltött szerepét, jobban teljesítenek az elemzésbe bevont turisztikai mutatók tekintetében.

A gazdasági környezetre vonatkozó és turisztikai mutatók alapján végzett klaszteranalízis bizonyította, hogy a „Csillagok”, „Üstökösök”, illetve „Óriás törpék” nevű klaszterek tömörítik azokat a településeket, amelyek az elemzésbe bevont turisztikai mutatók tekintetében jól, illetve kiválóan teljesítenek. A vizsgált települések önkormányzatai és helyi lakosai egyaránt négyelemű Likert-skálák segítségével (1=nem meghatározó, 4=nagyon meghatározó) értékelhették az egészségturizmus település életében betöltött jelentőségét.

Az önkormányzatok véleményének klaszterenként történő összesítését követően kapott módusz értékek alapján megállapítható, hogy az elemzésbe bevont turisztikai mutatók alapján gyengén teljesítő „Szunnyadó óriások” klaszter települései szerint az egészségturizmus kevésbé meghatározó a települések életében. A klaszteranalízisbe bevont turisztikai mutatók alapján jól teljesítő „Csillagok” és „Üstökösök” klaszterek településeinek önkormányzatai összességében meghatározónak vélik az egészségturizmust, míg az adatok alapján kiválóan teljesítő „Óriás törpék” klaszter települései az összesített eredmények alapján nagyon meghatározónak tartják az egészségturizmus szerepét.

A helyi lakosok által kitöltött kérdőívek alapján a kialakult eredmény némileg eltér az önkormányzatok esetén látottaktól. A turisztikai adatok alapján jól teljesítő „Csillagok”, illetve a kiválóan teljesítő „Óriás törpék” klaszterben található települések lakóinak többsége nagyon meghatározónak tartja az egészségturizmust. Az elemzésbe bevont turisztikai mutatók alapján gyengén teljesítő „Szunnyadó óriások” klaszter esetében kiegyenlített a helyzet a meghatározó és nagyon meghatározó kategóriák között, míg az „Üstökösök” nevű klaszter által tömörített települések lakosainak legnagyobb hányada kevésbé tartja meghatározónak az egészségturizmust a saját településén. A vizsgált turisztikai mutatók alapján kiválóan teljesítő „Óriás törpék” esetén egybecseng az önkormányzat és a helyi lakosok véleménye. A turisztikai mutatók alapján jól teljesítő „Csillagok” és „Üstökösök” esetében az önkormányzatok és a helyi lakosok értékelései egymás melletti kategóriákra irányulnak, míg a gyengén teljesítő „Szunnyadó óriások”-

nál markáns különbség tapasztalható az önkormányzatok és a települések lakóinak véleménye között.

A hipotézist igazoltnak tekintem, hiszen a minősített gyógyhelyekből kialakított klaszterek közül az „Óriás törpék” klaszter településeinek önkormányzatai és helyi lakosai egyaránt nagyon meghatározónak vélik az egészségturizmust a településen. Ez a klaszter az elemzett turisztikai mutatók tekintetében jobban teljesít a másik három klaszternél. Az elemzésbe bevont turisztikai mutatók tekintetében jól teljesítő klaszterek („Csillagok” és „Üstökösök”) esetében pedig nagyobb az egészségturizmus meghatározóságával kapcsolatos egyetértés az önkormányzat és a lakosok között, mint a turizmus szempontjából gyengén teljesítő „Szunnyadó óriások” klaszter települései esetében.

2/c. Hipotézis: Pozitív irányú kapcsolat mutatható ki a gyógyhely minősítés fontosságának megítélése és a település fejlettségének, valamint a munkahelyek minőségének értékelése között.

A 2/c. hipotézis esetében az vizsgált települések önkormányzatai által kitöltött kérdőíveket használtam fel. A hipotézis vizsgálatához a minta jellegéből adódó alacsony elemszám miatt Kendall-féle rangkorrelációt használtam.

Az elvégzett vizsgálatok alapján *a hipotézis csupán részben tekinthető igazoltnak. Az elemzésbe bevont turisztikai mutatók alapján gyengén teljesítő településeket tömörítő „Szunnyadó óriások” klaszter, illetve ugyanezen adatok alapján kiválóan teljesítő településeket tömörítő „Óriás törpék” esetében nincs szignifikáns kapcsolat a gyógyhely minősítés fontosságának, illetve a település fejlettségének és munkahelyeinek megítélése között.*

A felhasznált turisztikai adatok alapján jól teljesítő településeket tömörítő „Csillagok” és „Üstökösök” esetében van kapcsolat a gyógyhely minősítés fontosságának, illetve a település fejlettségének és munkahelyeinek megítélése között. A „Csillagok” esetében közepesen erős, pozitív irányú kapcsolat ($\tau_B = 0,471$) mutatható ki a munkahelyek minőségének értékelése, illetve a minősítés helyi vállalkozások esetében tapasztalható bevételnövelő hatása között. Ebben az esetben ez azt jelenti, hogy minél jobbnak értékeli az önkormányzat a munkahelyek minőségét, annál inkább a helyi vállalkozások bevételnövekménye miatt véli fontosnak a gyógyhely minősítést.

Az „Üstökösök” klaszter tekintetében más a helyzet, ugyanis bár közepesen erős kapcsolat mutatható ki a minősítés helyi vállalkozások esetében tapasztalható bevételnövelő hatása és a település fejlettségének értékelése között, a kapcsolat negatív irányú ($\tau_B = -0,587$). Ez azt jelenti, hogy az „Üstökösök” nevű klaszter településeinek önkormányzatai szerint minél fejlettebb a település, annál kevésbé a vállalkozások bevételnövekménye adja a gyógyhely minősítés fontosságát.

Az eredmények alapján a vizsgált *hipotézis* csupán *részben tekinthető igazoltnak*, hiszen a három vizsgált tényező közül csupán kettő között van pozitív irányú szignifikáns kapcsolat (a „Csillagok” klaszter esetében).

1. Előfeltevés: A minősített gyógyhellyel rendelkező települések esetében leginkább a helyi/települési szintű intézkedések képesek befolyásolni az egészségturizmus kapcsán elérhető eredményeket (ismertség, imázs, turisztikai infrastruktúra fejlesztése, konkrét, települési beruházások).

Az első előfeltevést az önkormányzati kérdőívek, a strukturált interjúk, illetve a szakirodalom segítségével lehetséges vizsgálni.

A feldolgozott szakirodalmak alapján megállapítható, hogy maga a gyógyhely minősítés folyamatának megindítása önkormányzati szintű döntés. Nem elegendő, ha egy település természetes gyógytényezővel és hozzá kapcsolódó infrastruktúrával rendelkezik, a minősítés megszerzéséhez önkormányzati elhatározás, előkészítő munka és beruházás szükséges.

- A strukturált interjúk során megkérdezett szakemberek egybehangzó véleménye szerint a gyógyhely minősítés fontos, hiszen egyfajta presztízst biztosít a település részére, valamint a turisták számára is minőségbiztosításként szolgál.
- A Magyar Turisztikai Ügynökséggel készített strukturált interjú alapján látható, hogy az ügynökség intézkedéseinek nagy része csupán közvetetten befolyásolja a gyógyhely települések egészségturizmusát. Az MTÜ rendszeresen ír ki települési szintű pályázatokat, az azokban való részvétel azonban az önkormányzatok elhatározásától függ, ahogyan a konkrét, településhez kapcsolódó egészségturisztikai fejlesztési tervek kidolgozása is önkormányzati feladat.
- A turisztikai desztináció menedzsment szervezetek szerepe ugyan nagyobb, hiszen ezek a szervezetek operatív módon is hozzájárulnak a helyi, település szintű egészségturizmus üzemeltetéséhez. Elsődleges feladataik között szerepel a marketingtevékenység, a pályázatírás, a turisztikai stratégiák kialakítása, a

programok szervezése, valamint a turisztikai élményláncok kialakítása. A TDM-ek alapításához és üzemeltetéséhez az önkormányzat együttműködése, sok esetben támogató kezdeményezése szükséges. Mint ahogyan annak meghatározásához is szükség lehet az önkormányzat támogatására, hogy a TDM-ek működésük során milyen tevékenységeket lássanak el, milyen jellegű pályázatokkal foglalkozzanak és mely fejlesztési irányokat részesítsék előnyben.

- A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő, mint az egészségturisztikai szolgáltatások egyik fontos finanszírozója nem rendelkezik ráhatással a szerződött partnereinél folyó fejlesztésekre és beruházásokra, így a település szintű egészségturizmusra sem.

Mindezekkel szemben a települési önkormányzatok által kitöltött kérdőív alapján megállapítható, hogy az önkormányzatok (települési szint) képesek konkrét beruházásokat eszközölni, fejleszteni a település alap-, illetve turisztikai infrastruktúráját, döntéseket hozni a település marketingtevékenységével kapcsolatban, valamint a turisták számára is vonzó közösségi rendezvényeket szervezni. *Az előfeltevést igazoltnak tekintem.*

2. Előfeltevés: Meghatározhatók a minősített gyógyhellyel rendelkező települések egészségturizmussal kapcsolatos sikertényezői.

Az előfeltevést igazoltnak tekintem, hiszen a Magyar Turisztikai Ügynökséggel, a hazai gyógyhelyekhez kötődő turisztikai desztináció menedzsment szervezetekkel, valamint a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelővel készített szakértői strukturált interjúk egybecsengő véleményei, illetve a helyi lakosok által kitöltött kérdőívek eredményei alapján lehetséges meghatározni a gyógyhely települések egészségturizmussal kapcsolatos sikertényezőit.

A gyógyhellyel rendelkező települések egészségturizmus szempontjából értelmezhető sikertényezői az alábbiak:

- komplex termékkínálat,
- a célcsoportnak megfelelő értékajánlat,
- a személyzet szakértelme,
- egyediség.

6. A tézisek bemutatása

1. Tézis: A helyi lakosok szubjektív életminősége és a gyógyhely minősítéssel rendelkező hazai települések gazdasági környezetre vonatkozó, valamint turisztikai mutatók alapján való klaszterekbe rendeződése között nincs szignifikáns kapcsolat.

A szakirodalmak szerint a turizmus és az életminőség kapcsolatának tanulmányozása esetén elengedhetetlen a szubjektív életminőség vizsgálata. A klaszteranalízis eredményeként létrejött klaszterek, valamint a vizsgált települések lakosai által kitöltött kérdőívek alapján a Cramer-féle asszociációs együttható segítségével végzett vizsgálat egyértelműen megmutatta, hogy a hazai gyógyhely települések statisztikai adatokon alapuló klaszterekbe rendeződése és lakosaik szubjektív életminősége között nincs szignifikáns kapcsolat. Ez azt jelenti, hogy a vizsgált települések klaszteranalízisbe bevont gazdasági környezetre vonatkozó, illetve turisztikai mutatói nem befolyásolják a helyi lakosok szubjektív életminőségét (boldogság, egészség, anyagi helyzet).

2. Tézis: A gyógyhely minősítéssel rendelkező települések lakosainak véleménye alapján az egészségturizmus klasztertagságtól függetlenül pozitívan befolyásolja a települések ismertségét a turisták körében.

A klaszterenként kiszámított Spearman-féle rangkorrelációs együttható értékei alapján elmondható, hogy minden klaszter esetében közepesen erős, pozitív irányú kapcsolat mutatható ki a települések lakóinak egészségturizmus meghatározóságával kapcsolatos értékelése, illetve a település ismertségének turisták körében észlelt növekménye között. Ez azt jelenti, hogy a helyi lakosok tapasztalatai alapján azoknak a településeknek az ismertsége magasabb a turisták körében, amelyek lakói meghatározóbbnak vélik az egészségturizmus lakóhelyük életében betöltött szerepét.

3. Tézis: Azok a települések, ahol az önkormányzat és a helyi lakosok egyaránt meghatározónak tartják az egészségturizmus település életében betöltött szerepét, jobban teljesítenek az elemzésbe bevont turisztikai mutatók tekintetében.

Az elvégzett vizsgálatok alapján látható, hogy azok a települések, amelyek önkormányzatai és lakosai között egyetértés van abban a tekintetben, hogy az egészségturizmus meghatározó szerepet tölt be a településük életében, a klaszteranalízis

alapján a jól („Csillagok” és „Üstökösök”), vagy a kiválóan („Óriás törpék”) teljesítő településeket tömörítő klaszterekbe kerültek.

4. Tézis: A minősített gyógyhellyel rendelkező települések esetében leginkább az önkormányzati szintű intézkedések befolyásolják a települések egészségturizmushoz kapcsolódó fejlesztéseit, ismertségét, imázsát és beruházásait.

A strukturált interjúk, illetve a települési önkormányzatoknak szóló kérdőív alapján megállapítható, hogy kizárólag az önkormányzatok képesek konkrét beruházásokat eszközölni, döntéseket hozni a települési szintű marketingkommunikációs tevékenységekkel kapcsolatban, fejleszteni a település alap-, illetve turisztikai infrastruktúráját, valamint a turistákat vonzó közösségi rendezvényeket szervezni.

5. Tézis: Szakértői interjúk (MTÜ, TDM szervezetek, NEAK) szerint az egészségturizmussal kapcsolatos sikertényezők a gyógyhely minősítéssel rendelkező települések esetében: a komplex termékkínálat, a célcsoportnak megfelelő értékajánlat, a személyzet szakértelme és az egyediség.

A Magyar Turisztikai Ügynökséggel (MTÜ), a hazai gyógyhelyekhez kötődő turisztikai desztináció menedzsment (TDM) szervezetekkel, valamint a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelővel (NEAK) készített strukturált szakértői interjúk eredményeinek összesítése után egyértelműen látszanak azok a sikertényezők tekintetében említett közös pontok, amelyek jól reprezentálják a megkérdezett, különböző turizmusirányítási szinteken elhelyezkedő szervezetek vezetőinek véleményét és tapasztalatait.

7. Összegzés

A kutatás során azokat a magyarországi településeket vizsgáltam, amelyek a Budapest Főváros Kormányhivatala által 2020. január 15-én közzétett nyilvántartás alapján gyógyhely minősítéssel rendelkeznek (37 darab). A településekhez kapcsolódóan gazdasági környezetre vonatkozó és turisztikai mutatókat gyűjtöttem, majd a vizsgált falvakat és városokat klaszteranalízis segítségével homogén csoportokba rendeztem. A hierarchikus és K-közép módszerrel elvégzett klaszteranalízis eredményeként a településekből négy klaszter alakult ki, melyek legfőbb tulajdonságait azonosítottam. A további elemzéseket és vizsgálatokat a klaszteranalízis során kialakult településcsoportok szerint végeztem el, összehasonlítva egymással a hasonló tulajdonságokkal rendelkező településeket tömörítő klasztereket.

A turizmus bonyolult folyamatait azonban nem lehetséges kizárólag statisztikai adatok segítségével vizsgálni, szükség van a stakeholderek (helyi fogadóközösség/lakosság, önkormányzatok, országos és desztinációs döntéshozó szervezetek) bevonására is. A településeket illetően főként az egészségturizmus gazdasági és társadalmi hatásaira fókuszálva, valamint a fogadóközösségek szubjektív életminőségének felmérésére is figyelmet fordítva kérdőíves megkérdezéseket végeztem a gyógyhellyel rendelkező települések lakosai, illetve önkormányzatai körében.

A turizmus esetében nagyon fontos a vizsgált probléma mély megértése, amelyre a kvantitatív módszerek nem minden esetben biztosítanak lehetőséget. A szekunder adatokon alapuló elemzéseket és kérdőíveket kiegészítendő összesen 15 darab strukturált interjút készítettem a Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) menedzsmentjének egyik tagjával, a vizsgált településekhez köthető turisztikai desztináció menedzsment (TDM) szervezetek vezetőivel, illetve a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő Ellátási és Koordinációs Főosztályához tartozó Egészségbiztosítási Szakellenőrzési Osztályának osztályvezetőjével.

A különböző szakirodalmak alapján látható, hogy az egészségturizmus és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások nagymértékben képesek hozzájárulni az egyes települések állandó lakosainak életminőség növekedéséhez. Az életminőségben bekövetkező növekményt egyrészt az egészségturizmus jótékony gazdasági hatásai okozzák, másrészt pedig az, hogy az egészségturizmus biztosította testi és lelki egészség helyreállítására,

valamint megőrzésére, illetve kikapcsolódásra alkalmas szolgáltatások és a hozzájuk kapcsolódó fejlesztések a helyi lakosok számára is elérhetők.

A kutatás alátámasztotta, hogy a helyi lakosok szubjektív életminősége és a gyógyhely minősítéssel rendelkező hazai települések gazdasági környezetre vonatkozó, valamint turisztikai mutatók alapján való klaszterekbe rendeződése között nincs szignifikáns kapcsolat.

Az egészségturizmus pozitív hatásainak következtében a hazai gyógyhely települések ismertsége növekedhet, valamint a település turisztikai mutatói javulhatnak. Az önkormányzatok szerepe megkerülhetetlen, hiszen leginkább az önkormányzati szintű intézkedések befolyásolják a települések egészségturizmushoz kapcsolódó fejlesztéseit, ismertségét, imázsát és beruházásait. A kutatás során szakértői véleményekre és tapasztalatokra alapozva megállapításra kerültek a gyógyhely minősítéssel rendelkező hazai települések sikertényezői, melyek: a komplex termékkínálat, a célcsoportnak megfelelő értékajánlat, a személyzet szakértelme és az egyediség.

A kutatásnak természetesen vannak korlátai. A vizsgált gyógyhely települések méretüknél és turisztikai kínálatuknál fogva nagyon különbözők. A minősített gyógyhellyel rendelkező települések esetében feltételezhető ugyan, hogy az egészségturizmus a település turizmusának egyik legfontosabb pillére, ez azonban nem minden esetben egyértelmű. A vizsgált települések egy része esetén az egészségturizmus egyértelműen kiemelt helyzetben van, míg más települések tekintetében a turizmus egyéb típusai (pl.: kulturális turizmus, aktív turizmus) is előtérbe kerülnek. Utóbbi esetben a helyi lakosok, az önkormányzatok és a TDM menedzserek számára olykor nehézkes lehet az egészségturizmus önálló, a többitől különválasztottan történő kezelése. Az elemzéshez felhasznált, a Központi Statisztikai Hivatal adatbázisából lekért mutatókat tekintve hasonló a helyzet, hiszen azok nem csupán a település egészségturisztikai teljesítményét reprezentálják, hanem a település turizmusának egészét.

További korlátozó tényező a helyi lakosok számára kiküldött kérdőív kitöltőinek nemek szerinti megoszlása, hiszen a válaszadók többsége nő. Ez valójában nem meglepő, hiszen a fogyasztó neme is meghatározó a turizmus típusai iránti érdeklődést és fogyasztási hajlandóságot illetően. A férfiak kevésbé érdeklődnek az egészségturizmus iránt, mint a nők (Katona, 2011).

Jelen kutatás gyakorlati hasznossága kapcsán elmondható, hogy a komplex kutatási módszerek biztosította eredmények segítségével a vizsgált települések döntéshozói (önkormányzatok és TDM szervezetek) világos képet kaphatnak arról, hogy az egészségturizmus szempontjából elsődleges versenytársnak tekinthető településekhez képest (gyógyhellyel rendelkező települések) gazdaság és életminőség szempontjából hol állnak, milyen eredményekkel rendelkeznek, illetve milyen fejlesztési irányokat célszerű kijelölniük annak érdekében, hogy a jelenleginél még sikeresebbek lehessenek az egészségturizmus piacán.

A jövőbeli kutatási lehetőségeket illetően a minősített hazai gyógyhelyeken elérhető szolgáltatások természetes gyógytényezők alapján történő csoportosítását, illetve gazdasági és társadalmi szempontokat figyelembe vevő összevetését tervezem. További terveim között szerepel a turizmus más típusainak életminőségre és gazdasági mutatókra gyakorolt hatásainak vizsgálata, illetve az egészségbiztosítási rendszerek mélyebb integrációs lehetőségeinek feltérképezése az egészségturizmus, főként a minősített gyógyhelyek esetében. A jelen disszertációban felhasznált statisztikai adatforrásokon (KSH, TeIR) túl nagy lehetőségeket rejtnek magukban az adatvezérelt turizmussal kapcsolatos települési szintű kutatások a mobilcella-adatokra, bankkártya fizetési információkra, illetve a Nemzeti Turisztikai Adatszolgáltató Központ (NTAK) forgalmi statisztikai adataira támaszkodva.

A SARS-COV-2 koronavírus okozta világjárvány 2020-as kirobbanását követő utazási korlátozások következtében világossá vált, hogy a turizmus a jövőben várhatóan át fog alakulni. A turisztikai attrakciók számára fontos, hogy a modern, online lehetőségekre is építsenek. Jövőbeli kutatásaim során meg kívánom vizsgálni, hogy az egészségturizmus, főként annak wellness irányzata esetében hogyan lehetséges modern technológiákat bevonni az élményteremtésbe és magába a szolgáltatási folyamatba.

A disszertációban alkalmazott módszerek nem csupán a gyógyhelyek, hanem a turizmusban más szempontból érdekelt települések esetében is alkalmazhatók. Célom, hogy az egészségturizmus keretrendszeréből kilépve, a turizmusban érdekelt hazai településeket a jelen kutatásban alkalmazottól eltérő tematika alapján csoportosítva összehasonlító elemzéseket végezzek a turizmus, a gazdaság egyéb szektorai, illetve az életminőség tekintetében.

Irodalomjegyzék

1. Bagga, T. – Vishnoi, S. K. – Jain, S. – Sharma, R. (2020): Medical Tourism: Treatment, Therapy & Tourism. *International Journal Of Scientific & Technology Research* 9 (3), pp. 4447-4453.
2. Baker McArthur, D. (2015): Medical Tourism Development, Challenges and Opportunities for Asia. *AlmaTourism, Journal of Tourism, Culture and Territorial Development* N. 12
3. Bakucz, M. (2020): Competitiveness factors in spas and health resorts in Hungary and adjoining regions. (in: Gál, Z. – Kovács, S. Zs. – Páger, B. (szerk.): *Flows of Resources in the Regional Economy in the Age of Digitalisation: Proceedings of the 7th CERS Conference*), Magyar Regionális Tudományi Társaság, Pécs, pp. 270-284.
4. Bender, T. – Bálint, G. – Prohászka, Z. – Géher, P. – Tefner, I. K. (2013): Evidence-based hydro- and balneotherapy in Hungary—a systematic review and meta-analysis. *International Journal of Biometeorology*, 58(3), pp. 311-323 (DOI: 10.1007/s00484-013-0667-6)
5. Boros, Sz. – Mondok, A. – Várhelyi, T. (2012): Az egészségturizmus szolgáltatásai és menedzsmentje. Szolnoki Főiskola, Szolnok
6. Campón-Cerro, A. M. – Di Clemente, E. – Hernández-Mogollón, J. M. – Folgado-Fernández, J. A. (2020): Healthy Water-Based Tourism Experiences: Their Contribution to Quality of Life, Satisfaction and Loyalty. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 17(6), 1961, DOI: 10.3390/ijerph17061961
7. Comerio, N. – Strozzi, F. (2018): Tourism and its economic impact: A literature review using bibliometric tools. *Tourism Economics* 25/1. pp. 109-131., DOI: 10.1177/1354816618793762
8. Costa, C. – Quintela, J. – Mendes, J. (2014): Health and Wellness Tourism: A strategic Plan for Tourism and Thermalism Valorization of São Pedro do Sul. - in: Peris-Ortiz, M. – Álvarez-García, J. (szerk.): *Health and Wellness Tourism: Emergence of a New Market Segment*. *Health and Wellness Tourism*, pp. 21-31.
9. Divisekara, S. (2013): Tourism Demand Models: Concepts and Theories. in (Tisdell, C. A. eds.) *Handbook of Tourism Economics: Analysis, New Applications and Case Studies*. World Scientific Publishing, Singapore
10. Drăghici, C. C. – Diacon, D. – Teodorescu, C. – Pintilii, R. D. – Ciobotaru, A. M. (2016): Health tourism contribution to the structural dynamics of the territorial systems with tourism functionality. *Procedia Environmental Sciences* 32. pp. 386-393.
11. Dryglas, D. – Rózycki, P. (2017): Profile of tourists visiting European spa resorts: a case study of Poland. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 9 (3), pp. 298-317, DOI: 10.1080/19407963.2017.1297311
12. Eslami, S. – Khalifah, Z. – Mardani, A. – Streimikiene, D. – Han, H. (2019): Community attachment, tourism impacts, quality of life and residents' support for

- sustainable tourism development. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36:9, pp. 1061-1079, DOI: 10.1080/10548408.2019.1689224
13. Faisal, M. – Dhusia, D. K. (2020): Health Tourism: A New Driver for Development. *Advances in Economics and Business Management* 7 (2), pp. 50-56
 14. Fehérvölgyi, B. – Hajmásy, Gy. – Madarász, E. (2019): Naggyon Balaton... – A túlturizmus jelensége a Balaton térségében. in: Csapó, J. – Gonda, T. – Raffay, Z. (szerk.): *Turizmus, fogyasztás, generációk: II. Nemzetközi Turizmus Konferencia: Tanulmánykötet*. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar (PTE KTK), Pécs, pp. 333-342.
 15. Gholami, M. – Abadi, A. M. K. H. – Milady, S. – Gholami, M. (2020): A Systematic Review of the Factors Affecting the Growth of Medical Tourism in Iran. *International Journal of Travel Medicine and Global Health*, 8 (1), pp. 1-12, DOI: 10.34172/ijtmgh.2020.01
 16. Ignjatijević, S. – Tankosić, J. V. (2020): Economic impact of medical tourism and health services trade. *Tourism in function of development of the republic of serbia, Tourism and Rural Development (TISC 2020) –Thematic proceedings I*.
 17. Issenberg, S. (2016): *Outpatients: The Astonishing New World of Medical Tourism*. Columbia Global Reports, New York
 18. Jancsik, A. – Jászberényi, M. – Kökény, L. (2019): *Az utazásszervezés új dimenziói*. [Digitális kiadás.], Akadémiai Kiadó, Budapest, DOI: 10.1556/9789630599535
 19. Jagyasi, P. (2014): Economic benefits of medical tourism. *Medicaltourism.com* (<https://www.medicaltourism.com/blog/economic-benefits-of-medical-tourism/>) (letöltve: 2018. 08. 13.)
 20. Joukes, V. – Gomes, L. L. – Costa, A. M. (2013): *Sustainable medical and wellness destinations: client-result- and innovation-focussed case studies*. Universidade de Trás-os-Montes e Alto Douro, Vila Real
 21. Kardos Zoltánné (2011): *Turisztikai ismeretek*. Egyetemi tankönyv, Keszthely. pp. 57–58.
 22. Katona, I. (2011): *Tematikus TDM összefogások*. in *A helyi TDM szervezetek szerepe a desztináció turisztikai kínálatának fejlesztésében* (Hanusz, Á. ed.) Nyíregyháza Város és Nyíregyházi Főiskola, Nyíregyháza
 23. Kerékgyártó, Gy-né. – L. Balogh, I. – Sugár, A. – Szarvas, B. (2017): *Statisztikai módszerek és alkalmazásuk a gazdasági és társadalmi elemzésekben*. Akadémiai Kiadó, Budapest, DOI: 10.1556/9789630598996
 24. Kim, K. – Uysal, M. – Sirgy, M. J. (2013): How does tourism in a community impact the quality of life of community residents?. *Tourism Management* (36), pp. 527-540., DOI: 10.1016/j.tourman.2012.09.005
 25. Kiss, K. – Kökény, L. (2018): *Csak egészség legyen!?* – A magyar lakosság szubjektív életminőségének tényezői egy empirikus kutatás alapján. in: Reisinger, A. – Kecskés, P. – Buics, L. – Berkes, J. – Balassa, B. (szerk.): *"Kulturális gazdaság"*. Kautz Gyula Emlékkonferencia elektronikus formában megjelenő kötete. Széchenyi István Egyetem Győr, pp. 1-10.

26. Kiss, K. – Kovács, B. – Michalkó, G. (2020): Boldogságyár túl az óperencián: az életminőség-orientált turizmusfejlesztés Ausztriában. *Földrajzi Közlemények* 144/1. pp. 13–26.; DOI: 10.32643/fk.144.1.2
27. Kopp, M. – Kovács, M. E. (2006): A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Semmelweis Kiadó, Budapest
28. Koskinen, V. (2019): Spa tourism as a part of ageing well. *International Journal of Spa and Wellness*, DOI: 10.1080/24721735.2019.1668673
29. Kovács, B. – Horkay, N. – Michalkó, G. (2006): A turizmussal összefüggő életminőség-index kidolgozásának alapjai. *Turizmus Bulletin* 10/2, 19–26.
30. Lee, T. J. – Han, J. S. – Ko, T. G. (2020): Health-Oriented Tourists and Sustainable Domestic Tourism. *Sustainability* 12(12), DOI:10.3390/su12124988
31. Lunt, N. – Smith, R. – Exworthy, M. – Green, S. T. – Horsfall, D. – Mannion, R. (2011): Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A scoping review. Directorate for Employment, Labour and Social Affairs of OECD
32. Malhotra, N. K. (2017): Marketingkutató. Akadémiai Kiadó, Budapest, DOI: 10.1556/9789630598675
33. Michalkó, G. (2010): Boldogító utazás: a turizmus és az életminőség kapcsolatának magyarországi vonatkozásai. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest
34. Molnár, Cs. – Kincses, Á. – Tóth, G. (2009): A fürdőfejlesztések hatásai Kelet-Magyarországon Hajdúszoboszló, Mezőkövesd és Orosháza összehasonlítása. *Turizmus Bulletin* XIII. évf. 4. sz. pp. 20-31.
35. Moscardo, G. (2009): Tourism and quality of life: Towards a more critical approach. *Tourism and Hospitality Research* Vol. 9, 2, pp. 159–170., DOI: 10.1057/thr.2009.6
36. MTÜ (Magyar Turisztikai Ügynökség) (2017): Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia, 2030 (NTS)
37. Oravecz, B. (2008): Hiányzó adatok és kezelésük a statisztikai elemzésekben. *Statisztikai Szemle*, 86. évfolyam 4. szám
38. Puczko, L. – Bachvarov, M. (2006): Spa, Bath, Thermae: What's Behind the Labels?. *Tourism Recreation Research* vol. 31 (1) pp. 83-91.
39. Quintela, J. – Costa, C. – Correia, A. (2020): Health and Wellness Tourism as a Source of Happiness and Quality of Life. – in Parreño, J. M. – Calvet, R. G. – Muñoz De Prat, J. (szerk.): *Proceedings of the 3rd International Conference on Tourism Research*. Academic Conferences and Publishing International Limited, pp. 196-203. DOI: 10.34190/IRT.20.046
40. Rieger, T. (2013): Sustainability and Health Tourism. in (Jenkins I. – Schröder, R. eds.) *Sustainability in Tourism: A Multidisciplinary Approach*. Springer Gabler, Wiesbaden
41. Sajtos, L. – Mitev, A. (2007): *SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv*. Alinea Kiadó, Budapest

42. Smith, M. – Kelly, C. (2006): Wellness Tourism, *Tourism Recreation Research*, 31:1, 1-4, DOI: 10.1080/02508281.2006.11081241
43. Smith, M. – Puczkó, L. (2017): *The Routledge Handbook of Health Tourism*. Routledge, Abingdon
44. Suess, C. – Baloglu, S. – Busser, J. A. (2018): Perceived impacts of medical tourism development on community wellbeing. *Tourism Management* (69) pp. 232–245.
45. Szűcs, P. (2012): Hidrogeológia a kárpát-medencében – Hogyan tovább?. *Magyar Tudomány* 2012/5
46. UNWTO (World Tourism Organization) (2018): European Union Tourism Trends. (<https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419470>)
47. Veres, Z. – Hoffmann, M. – Kozák, Á. (2017): Bevezetés a piackutatásba. Akadémiai Kiadó, Budapest, DOI: 10.1556/9789634540038
48. VITUKI (Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Kutató Intézet) (2005): A fürdőfejlesztésekkel kapcsolatban a hazai termálvízkészlet fenntartható hasznosításáról és a használt víz kezeléséről szóló hidrogeológiai kutatás (Zárójelentés). (https://mtu.gov.hu/documents/prod/91_hidrogeologiai_kutatas_mth.pdf)
49. Zekavati, F. – Naami, A. (2019): Explaining the Factors Influencing Health Tourism by Medicinal Plants Approach. *Biannual Journal of Halal Research*, Volume 3, pp. 63-74. DOI: 10.30502/H.2020.104820
50. Budapest Főváros Kormányhivatala: http://www.kormanyhivatal.hu/download/1/8e/c5000/8_Gyogyhelyek_001.pdf (letöltve: 2020. 02. 23.)
51. Ksh.hu: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp?lang=hu>
52. Térport. hu: <http://www.terport.hu/telepulesek/telepulestipusok>(letöltve: 2020. 06. 18.)
53. 429/2016. (XII. 15.) Korm. rendelet a turisztikai térségek és a kiemelt turisztikai fejlesztési térségek meghatározásáról

Kutatási és publikációs tevékenység

Tudományos folyóiratcikkek

1. Strack Flórián (2021): Minősített gyógyhellyel rendelkező, öteznél kisebb lélekszámú települések egészségturizmusának lokális hatásai. Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok VI. évf. III. sz., pp. 59-75., DOI: 10.1517/TVT.2021.06.03.04
2. Strack Flórián – Raffay-Danyi Ágnes (2021): Well-being and healing and characteristics of demand for spas in Hungary. International Journal of Spa and Wellness, pp. 1-20., DOI: 10.1080/24721735.2021.1875614
3. Strack Flórián – Lőrincz Katalin (2020): Alternatív lehetőség a Balaton régió turizmusában - a tapolcai gyógybarlang. Comitatus: Önkormányzati Szemle, 30:235, pp. 72-79.
4. Vizi István – Strack Flórián (2020): A Lenti termálfürdő vendéglégedettségi vizsgálata a földrajzi térrel összefüggő egészségturisztikai termékfejlesztés stratégiai időszakában. Földrajzi Közlemények, 144:1, pp. 79-95, DOI: 10.32643/fk.144.1.6
5. Strack Flórián – Lőrincz Katalin – Clarke Alan (2019): Healthy or Wealthy? - Wellnes Oriented Gastronomy in Hotels around the Lake Balaton. Pannon Management Review, 8:3-4, pp. 35-51.
6. Strack Flórián (2019): A Balaton környéki gyógyfürdők néhány keresleti jellemzője. Comitatus: Önkormányzati Szemle, 29:232, pp. 63-70.
7. Strack Flórián (2019): Gyógyítanak, de milyen áron? - Fenntarthatóság a magyar gyógyszállodákban. Turisztikai És Vidékfejlesztési Tanulmányok, IV:4, pp. 71-88., DOI: 10.15170/TVT.2019.04.04.07
8. Kántor Szilvia, Strack Flórián (2018): Off to Spas: a project summary. International Journal Of Spa And Wellness, 05Mar, DOI:10.1080/24721735.2018.1438569
9. Strack Flórián (2018): Consuming or overconsuming?: Sustainability in Hungarian medical hotels. International Journal Of Spa And Wellness, 23:march, DOI: 10.1080/24721735.2018.1445428
10. Strack Flórián (2017): Könyvismertető: Lőrincz Katalin - Sulyok Judit (szerk.): Turizmusmarketing, Akadémiai Kiadó, Budapest (357 oldal, ISBN 978 963 45 4024 3). Marketing És Menedzsment, LI.:4., pp. 82-89.
11. Strack Flórián (2017): Sustainable medical wellness: A case study of Hungarian medical hotels. Pannon Management Review, 6:3-4, pp. 175-184.
12. Strack Flórián (2017): Gyógyhely kisokos. Comitatus: Önkormányzati Szemle, 224:Különszám, pp. 21-24.

Tanulmánykötetben megjelent tudományos publikációk

1. Strack Flórián (2021): A minősített gyógyhellyel rendelkező kistelepülések egészségturizmusának lokális hatásai. In: Gonda, Tibor (szerk.): A vidéki örökségi értékek szerepe az identitás erősítésében, a turizmus- és vidékfejlesztésben. Orfűi Turisztikai Egyesület, pp. 131-143., Orfű
2. Strack Flórián (2021): Lokalni učinci zdravstvenog turizma u malim naseljima s kvalificiranim kao lječilište. In: Gonda, Tibor (szerk.): Vrijednosti ruralne baštine. Orfűi Turisztikai Egyesület, pp. 122-133., Orfű
3. Strack Flórián (2021): Egészség? Turizmus? - Az új koronavírus okozta járványhelyzet hatásai a hazai minősített gyógyhelyeken. In: Csákvári, T; Ágoston, I; Varga, Z (szerk.): IV. Zalaegerszegi Egészségutizmus Konferencia & Utazás Kiállítás Tanulmánykötet. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar (PTE ETK), pp. 135-146., Pécs
4. Strack Flórián (2020): Balaton Uplands - The Relationship Between Tourism and Nature. in: Manuel, Benazić; Sanja, Blažević Burić; Lela, Tijanić; Suzana, Laporšek; Tomasz, Wołowiec (szerk.) Conference Proceedings of the 9th International Scientific Conference "Tourism, Innovations and Entrepreneurship – TIE 2019" Juraj Dobrila University of Pula, pp. 143-161., Pula
5. Strack Flórián (2020): A magyarországi gyógyhelyek turisztikai és gazdasági mutatók segítségével történő csoportosítása. In: Szabó, Zoltán; Bujdosó, Zoltán (szerk.): Fürdővárosok a turizmus fókuszában. Magyar Fürdővárosok Szövetsége pp. 133-152., Gyomaendrőd
6. Strack Flórián – Lőrincz Katalin (2020): Turizmus és életminőség vizsgálata a Balaton térség gyógyhely minősítéssel rendelkező települései körében [Investigation of tourism and quality of life among the health resorts of the Balaton region]. In: Csapó, János; Csóka, László (szerk.): Kreativitás, változás, reziliencia. III. Nemzetközi Turizmusmarketing Konferencia: Tanulmánykötet, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, pp. 206-218., Pécs
7. Strack Flórián (2020): Gyógyító levegő – Hazai klimatikus gyógyhelyek és gyógybarlangok hasznosítási lehetőségei a turizmusban. In: Varga, Zoltán; Komáromy, Márk; Csákvári, Tímea (szerk.): III. Zalaegerszegi Egészségutizmus Konferencia Tanulmánykötet, Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar (PTE ETK), pp. 130-141., Pécs
8. Strack Flórián (2019): Fürdés és gyógyítás: Néhány magyar gyógyfürdő keresleti jellemzői. In: Csapó, János; Gonda, Tibor; Raffay, Zoltán (szerk.): Turizmus, fogyasztás, generációk: II. Nemzetközi Turizmus Konferencia: Tanulmánykötet. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, pp. 92-104., Pécs
9. Strack Flórián (2019): Certified Spas – Spa Towns and the Others. In: Ágnes, Erzsébet Hojcska (szerk.) Changing Spa Towns: 2nd Science Papers of the Spa Towns. Magyar Fürdővárosok Szövetsége Egyesület, pp. 47-70., Tata
10. Strack Flórián (2018): Fenntarthatóság a fürdővárosok gyógyszállodáiban. In: Szabó, Zoltán (szerk.): Fürdővárosok fejlődése. Magyar Fürdővárosok Szövetsége, pp. 15-38., Túrkeve
11. Strack Flórián – Lőrincz Katalin (2018): Balatoni wellness: mit eszik a turista?. In: Svéhlik, Csaba (szerk.): XIII. KHEOPS Nemzetközi Tudományos Konferencia:

„Gazdasági és társadalmi útkeresés” - fiatal kutatók tudományos fóruma-
Előadáskötet. Kheops Automobil-Kutató Intézet, pp. 375-386., Mór

12. Strack Flórián (2018): Hazai gyógyszállodák a fenntarthatóság mezején. In: Csapó, János; Gerdesics, Viktória; Törőcsik, Mária (szerk.): Generációk a turizmusban. I. Nemzetközi Turizmusmarketing Konferencia: Tanulmánykötet. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar (PTE KTK), pp. 352-359., Pécs
13. Strack Flórián (2017): Hazai gyógyszállodák 2.0: a medical wellness piaci kihívásai Magyarországon. In: Takácsné, György Katalin; Kósi, Kálmán; Wimmer, Ágnes; Konczosné, Szombathelyi Márta; Rákli-Szabados, Eszter (szerk.): Litera oeconomiae: Ifjú diáktudósok tudományos eredményei. Széchenyi István Egyetem, pp. 213-232., Győr
14. Strack Flórián (2017): Climatotherapy oriented development of Kőszeg Mountains. In: Ács, K; Bódog, F; Mechler, M; Mészáros, O; Pónusz, R. (szerk.): VI. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2017 Tanulmánykötet/6th Interdisciplinary Doctoral Conference 2017 Conference Book. Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, pp. 490-507., Pécs

Absztraktkötetben megjelent kivonatok

1. Strack Flórián (2021): Az egészségturizmussal összefüggő életminőségi sajátosságok a gyógyhellyel rendelkező hazai középvárosokban. In: Szabó, Zoltán; Hojcska, Ágnes Erzsébet (szerk.): III. Fürdővárosok Nemzetközi Tudományos Konferencia Kivonat-kötet. Magyar Fürdővárosok Szövetsége, p. 30., Gyomaendrőd
2. Strack Flórián (2021): Quality of life peculiarities related to health tourism in middle sized cities with health resorts in Hungary. In: Szabó, Zoltán; Bujdosó, Zoltán (szerk.): Book of Abstracts of the 3rd Spa Towns International Scientific Conference. Magyar Fürdővárosok Szövetsége Egyesület, p. 30., Hajdúszoboszló
3. Strack Flórián (2020): The grouping of the hungarian health resorts with the usage of tourism and economic indicators. In: Szabó, Zoltán; Bujdosó, Zoltán (szerk.): Fürdővárosok a turizmus fókuszában. Magyar Fürdővárosok Szövetsége, p. 242., Gyomaendrőd
4. Strack Flórián (2020): Health tourism during a pandemic - the impact of COVID-19 in Hungary's health resorts. In: Csiszár, B; Hankó, Cs; Kajos, L F; Kovács, O B; Mező, E; Szabó, R; Szabó-Guth, K (szerk.): IX. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2020 Absztraktkötet : 9th Interdisciplinary Doctoral Conference 2020 Book Of Abstracts. Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, p. 263., Pécs
5. Strack Flórián (2020): Az egészségturizmus szerepe a minősített gyógyhellyel rendelkező hazai településeken. In: Mókusné, Pálfí Andrea; Nod, Gabriella (szerk.): Elérési utak a Turizmusban: Fenntartható, intelligens és befogadó városi modellek : Absztraktkötet. PTE TTK FFI Turizmus Tanszék, pp. 20-21., Pécs
6. Strack Flórián – Lőrincz Katalin (2020): Turizmus és életminőség vizsgálata a Balaton térség gyógyhely minősítéssel rendelkező települései körében: Investigation of tourism and quality of life among the health resorts of the Balaton region. In: Csapó, János; Csóka, László; Mátyás, Judit; Raffay, Zoltán (szerk.): Kreativitás, változás, reziliencia: III. Nemzetközi Turizmusmarketing Konferencia.

- Absztraktkötet. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar (PTE KTK), pp. 76-78., Pécs
7. Strack Flórián (2019): Certified Spas - Spa Towns and the Others. In: Hojcska, Ágnes Erzsébet (szerk.): Book of Abstracts of the 2nd Spa Towns International Scientific Conference. Magyar Fürdővárosok Szövetsége Egyesület, pp. 28-28., Tata
 8. Strack Flórián (2019): Minősített gyógyfürdők - fürdővárosok és a többiek. In: Szabó, Zoltán (szerk.): II. Fürdővárosok Nemzetközi Tudományos Konferencia Kivonat-kötet: Az elhangzó előadások rövid kivonatainak gyűjteménye. Magyar Fürdővárosok Szövetsége Egyesület, pp. 28-28., Tata
 9. Strack Flórián (2019): Fürdés és gyógyítás: Néhány magyar gyógyfürdő keresleti jellemzői. In: Gonda, Tibor; Mátyás, Judit; Raffay, Zoltán; Csapó, János (szerk.): Turizmus, fogyasztás, generációk. II. Nemzetközi Turizmusmarketing Konferencia : Absztraktkötet. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar (PTE KTK), pp. 30-31., Pécs
 10. Strack Flórián (2017): Hazai gyógyszállodák 2.0: a medical wellness piaci kihívásai Magyarországon. In: Konczosné, Szombathelyi Márta; Rákli-Szabados, Eszter (szerk.): XXXIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Közgazdaságtudományi Szekció Rezümékötet. Széchenyi István Egyetem, pp. 322-322., Győr
 11. Strack Flórián (2016): Hazai gyógyszállodák 2.0: a medical wellness piaci kihívásai Magyarországon. In: Ható, Zoltán; Boda, Dezső (szerk.): Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia 2016. november 19. : Konferenciakötet. Pannon Egyetem, pp. 9-9., Veszprém
 12. Sulyok Márta Judit – Kántor Szilvia – Strack Flórián (2015): A balatoni táj az utazók térképén - ahogy az utazók látják. In: Horváth, Gergely (szerk.): Tájhasználat és tájvédelem – kihívások és lehetőségek : A Budapesten 2015. május 21-23. között megrendezett VI. Magyar Tájökológiai Konferencia előadásai. Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar, pp. 152-156., Budapest
 13. Strack Flórián (2015): A Béke-barlang gyógyturisztikai célú fejlesztése. In: Solt, Katalin; Ilyésné, Molnár Emese; Kovács, Tamas (szerk.): XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia - Közgazdaságtudományi Szekció - Tartalmi kivonatok. Budapesti Gazdasági Főiskola, pp. 450-450., Budapest
 14. Strack Flórián (2015): Eladható-e a klímaterápia?: A Kőszegi-hegység gyógyturisztikai célú fejlesztése. In: Ható, Zoltán; Boda, Dezső (szerk.): 2015. évi Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia Pannon Egyetem: Konferenciakötet. Pannon Egyetem, pp. 24-24., Veszprém
 15. Strack Flórián (2014): A Béke-barlang gyógyturisztikai célú fejlesztése. In: Dulai, Tibor (szerk.): 2014. évi Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia Pannon Egyetem: Konferenciakötet. Pannon Egyetem, pp. 18-18., Veszprém

Ismeretterjesztő folyóiratcikkek

1. Strack Flórián (2021): COVID-19 - így utaztatok Ti 2020-ban. Egyetemünk: Pannon Egyetem Hivatalos Lapja, LXIV. 7-8., p. 18., Veszprém
2. Strack Flórián (2020): Egészségturizmus a föld felett és alatt. Egyetemünk: Pannon Egyetem Hivatalos Lapja, egyetemunk.com : <http://egyetemunk.com/egtur-fold-felett-alatt/>, pp. 1-1., Veszprém
3. Strack Flórián (2019): Kedvelem én a strandot, mert az annyira fürdő és gyógy. Egyetemünk: Pannon Egyetem Hivatalos Lapja, 63:3, pp. 6-6. , 1 p., Veszprém
4. Strack Flórián (2018): Fenntarthatóság, ahogy eddig nem ismerted. Egyetemünk: Pannon Egyetem Hivatalos Lapja, LXII./3. április, pp. 7-8., Veszprém

Konferencia előadások

1. Strack Flórián – Szabó Zoltán (2021): Hazai gyógyhelyek - mire elég az egészségturizmus?. II. Leisure Konferencia, Miskolci Egyetem Egészségtudományi Kar
2. Strack Flórián (2021): Az egészségturizmussal összefüggő életminőségi sajátosságok a gyógyhellyel rendelkező hazai középvárosokban. III. Fürdővárosok Nemzetközi Konferencia, Hajdúszoboszló
3. Strack Flórián (2021): A minősített gyógyhellyel rendelkező kistelepülések egészségturizmusának lokális hatásai. Nemzetközi Vidéki Örökség Konferencia, Orfű
4. Strack Flórián (2021): Egészség? Turizmus? - Az új koronavírus okozta járványhelyzet hatásai a hazai minősített gyógyhelyeken. IV. Zalaegerszegi Egészségturizmus Konferencia, Zalaegerszeg
5. Strack Flórián (2020): Health tourism during a pandemic - the impact of COVID-19 in Hungary's health resorts. 9th Interdisciplinary Doctoral Conference, Pécs
6. Strack Flórián (2020): Az egészségturizmus szerepe a minősített gyógyhellyel rendelkező hazai településeken. X. Országos Turizmus Konferencia, Pécs
7. Strack Flórián – Lőrincz Katalin (2020): Turizmus és életminőség vizsgálata a Balaton térség gyógyhely minősítéssel rendelkező települései körében. Kreativitás, változás, reziliencia: III. Nemzetközi Turizmusmarketing Konferencia, Pécs
8. Strack Flórián (2020): Gyógyító levegő – Hazai klimatikus gyógyhelyek és gyógybarlangok hasznosítási lehetőségei a turizmusban. III. Zalaegerszegi Egészségturizmus Konferencia, Zalaegerszeg
9. Strack Flórián (2019): Balaton Uplands - The Relationship Between Tourism and Nature. 9th International Scientific Conference "Tourism, Innovations and Entrepreneurship – TIE 2019", Pula, Horvátország
10. Strack Flórián (2019): Minősített gyógyfürdők - fürdővárosok és a többiek. II. Fürdővárosok Nemzetközi Tudományos Konferencia, Tata
11. Strack Flórián (2019): Fürdés és gyógyítás: Néhány magyar gyógyfürdő keresleti jellemzői. Turizmus, fogyasztás, generációk. II. Nemzetközi Turizmusmarketing Konferencia, Pécs

12. Strack Flórián – Lőrincz Katalin (2018): Healthy or wealthy?: Wellness oriented gastronomy in hotels around the lake Balaton, Tomorrow's Food Travel (TFT) Conference, Göteborg, Svédország
13. Strack Flórián – Lőrincz Katalin (2018): Balatoni wellness: mit eszik a turista?. XIII. KHEOPS Nemzetközi Tudományos Konferencia: „Gazdasági és társadalmi útkeresés” - fiatal kutatók tudományos fóruma, Mór
14. Strack Flórián (2018): Do we overconsume tourism resources?: The relationship between sustainability and Hungarian medical hotels. 2018 TTRA Europe Chapter Conference: Tourism: A Vehicle for Sustainable Development, Ljubljana, Szlovénia
15. Strack Flórián (2018): Hazai gyógy szállodák a fenntarthatóság mezején. Generációk a turizmusban. I. Nemzetközi Turizmusmarketing Konferencia, Pécs
16. Strack Flórián (2017): Csúcson az egészségturizmus? - mátrai esettanulmány. Sport - Gazdaság - Turizmus Konferencia, Győr
17. Strack Flórián (2017): Climatotherapy oriented development of Kőszeg Mountains. 6th Interdisciplinary Doctoral Conference (VI. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia), Pécs
18. Strack Flórián (2017): Sustainable medical wellness: case study of Hungarian medical hotels. Sustaining Sustainabilities - Tourism 2017, Cultural heritage, cultural capital conference, Veszprém
19. Strack Flórián (2017): Hazai gyógy szállodák 2.0: a medical wellness piaci kihívásai Magyarországon. XXXIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Széchenyi István Egyetem, Győr
20. Strack Flórián (2016): Eladható-e a klímaterápia:: a Kőszegi-hegység gyógyturisztikai célú fejlesztése. II. Nemzetközi KRAFT Konferencia, Kőszeg
21. Strack Flórián (2016): Hazai gyógy szállodák 2.0: a medical wellness piaci kihívásai Magyarországon. Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia, Pannon Egyetem, Veszprém
22. Strack Flórián (2015): A Béke-barlang gyógyturisztikai célú fejlesztése. XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest
23. Strack Flórián (2015): Eladható-e a klímaterápia?: A Kőszegi-hegység gyógyturisztikai célú fejlesztése. 2015. évi Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia, Pannon Egyetem, Veszprém
24. Strack Flórián (2014): A Béke-barlang gyógyturisztikai célú fejlesztése. 2014. évi Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia, Pannon Egyetem, Veszprém

Kutatóprojektek és kutatóösztöndíjak

1. Insula Magna – Komplex Vízgazdálkodási és Fenntartható Fejlesztési Program (Kőszeg, Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete) – tudományos kutatómunka
2. NKFIH-834-2/2021, Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium – kutatás-fejlesztési feladatok
3. NKFIH-872-2/2020 „Éghajlatváltozás Multidiszciplináris Nemzeti Laboratórium létrehozása”, „Helyi gazdaságfejlesztési és fenntarthatósági” alprojekt – kutatás-fejlesztési feladatok
4. Új Nemzeti Kiválóság Program (ÚNKP) ösztöndíj (2020/2021. tanév – 1. félév) – a kutatás címe: *Egészségturizmus a járványhelyzet után – a COVID-19 hatása a hazai gyógyhelyeken*
5. EFOP-3.6.2-16-2017-00017 (II.2. *A Balaton, mint élettér életminőségi aspektusainak vizsgálata* (2018. szeptember 1. - 2018. december 31.; 2019. február 1. - 2019. december 31.; 2020. február 1. - 2020. október 31.) – kutatási feladatok
6. Új Nemzeti Kiválóság Program (ÚNKP) ösztöndíj (2019/2020. tanév) – a kutatás címe: *Gyógyító levegő – Hazai klimatikus gyógyhelyek és gyógybarlangok hasznosítási lehetőségei a turizmusban*
7. Új Nemzeti Kiválóság Program (ÚNKP) ösztöndíj (2018/2019. tanév) - a kutatás címe: *Fürdünk, vagy befürdünk? – A hazai gyógyfürdők keresletorientált elemzése*
8. „Ökoturizmus stratégia” elkészítését megalapozó kutatásban való részvétel (2018)
9. EFOP-3.6.2-16-2017-00017 (II. 1. *A Balatont, mint desztinációt turisztikai céllal felkeresők vizsgálata*) (2017. október 15. - 2018. július 15.) – kutatási feladatok
10. Új Nemzeti Kiválóság Program (ÚNKP) ösztöndíj (2017/2018. tanév) - a kutatás címe: *Fogyasztjuk, vagy elfogyasztjuk? – A fenntartható fejlődés és a hazai gyógyszállodák kapcsolatrendszer*